

Κοινωνικοί αγώνες, αυτοοργάνωση,

η απάτη των εκλογών

και το κοινωνικό κίνημα

στον ελλαδικό χώρο

2008-2015

Β α Δ
Κ α Ν
anarchist
meeting

Εισήγηση από τις “3 γέφυρες” (συνέλευση Θεσσαλονίκης)

1. Πως φτάσαμε στον Δεκέμβρη του 2008

Ξεκινώντας μια ενημέρωση για την εξέλιξη των αγώνων την περίοδο 2008-2015 στον ελλαδικό χώρο είναι χρήσιμο να δούμε το κοινωνικό και κινηματικό περιβάλλον και πως αυτό διαμορφώθηκε την προηγούμενη περίοδο.

Φτάνοντας πίσω στη δεκαετία του 80 βρίσκουμε τις ρίζες της μικροαστικοποίησης της ελληνικής κοινωνίας. Μετά από δεκαετίες που σημαδεύτηκαν από τον εμφύλιο, την καταπίεση απέναντι στους αντιφρονούντες, τη δικτατορία και τις ταξικές συγκρούσεις τις δεκαετίες του 70 η άνοδος του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία φέρνει μια νέα μορφή καπιταλιστικής και κοινωνικής διαχείρισης. Δίνεται έμφαση στην τόνωση της κατανάλωσης με δημόσιες επενδύσεις, αγροτικές επιδοτήσεις και κρατικοποιήσεις. Το νέο καθεστώς εξαγοράζει την κοινωνική ειρήνη δίνοντας χρήμα και πρόσβαση στη διοίκηση του κράτους σε κομμάτια του πληθυσμού που ήταν για δεκαετίες αποκλεισμένα από την εξουσία.

Η πτώση των ανατολικών καθεστώτων και εισροή μεταναστών ολοκληρώνει τη μικροαστικοποίηση της ελληνικής κοινωνίας τη δεκαετία του 90. Τα φτηνά εργατικά χέρια δίνουν την ευκαιρία στους γηγενείς να ανελιχθούν οικονομικά και κοινωνικά. Οι χειρωνακτικές εργασίες γίνονται σχεδόν αποκλειστικά από μετανάστες και οι ταξικές αντιθέσεις αμβλύνονται εντός του ντόπιου πληθυσμού.

Από παντού προωθείται το σύνθημα της ισχυρής Ελλάδας που θα μπει στο ευρώ. Τα μεγάλα εθνικά όνειρα –με αποκορύφωμα τους επερχόμενους ολυμπιακούς αγώνες– προκαλούν ανάταση και αποτελούν το επιστέγασμα της νέας εθνικής ταυτότητας. Η Ελλάδα που ξέφυγε από τη μιζέρια και μεγαλουργεί, με τους ντόπιους να έχουν πρόσβαση σε αγαθά που τις προηγούμενες δεκαετίες δε φανταζόντουσαν και τη δυνατότητα να είναι μικροαφεντικά, εκμεταλλεζόμενοι την υποβαθμισμένη εργασία των μεταναστών.

Οι ταξικοί αγώνες με μαζικούς όρους σχεδόν εκλείπουν, πέρα από την περίοδο 90-93 και κάποιες απεργίες για τα όρια συνταξιοδότησης. Η χρυσοπληρωμένη συνδικαλιστική γραφειοκρατία διαπλέκεται με πολιτικούς και αφεντικά κερδίζοντας βουλευτικά έδρανα, μέχρι τελικά να

απαξιωθεί πλήρως. Η μόνη κοινωνική ομάδα που δίνει ανά περιόδους μεγαλειώδεις αγώνες είναι η νεολαία με το μαθητικό κυρίως, αλλά και το φοιτητικό κίνημα να κάνουν καταλήψεις και μεγάλες διαδηλώσεις που πολλές φορές καταλήγουν σε συγκρούσεις.

Την ίδια χρονική περίοδο εξελίσσεται και ενδυναμώνεται συνεχώς ένας ιδιαίτερα δραστήριος πολύμορφος αναρχικός χώρος. Τις δεκαετίες 80-90 πρωτοστατεί στις συγκρούσεις που γίνονται πρωτίστως από κομμάτια τις νεολαίας σε μαθητικές-φοιτητικές κινητοποιήσεις και επετειούς όπως του πολυτεχνείου αλλά και της πρωτομαγιάς ή τα ετήσια εγκαίνια της ΔΕΘ. Μεγαλώνει ποσοτικά και αναβαθμίζει τα πολιτικά του περιεχόμενα καταφέροντας να γίνει ένας διακριτός πολιτικός πόλος μέσα στο ανταγωνιστικό κίνημα.

Θα πρέπει να επισημάνουμε πως τα περισσότερα κομμάτια του ανατρεπτικού κινήματος της εποχής (αναρχικοί, αυτόνομοι, αντιεξουσιαστές), επηρεασμένα από το μικροαστικοποιημένο περιβάλλον που δρουν, βασίζονται κυρίως σε αξιακούς-ηθικούς όρους αναπτύσσοντας πολλές φορές ρητορική απαξίωση προς την κοινωνία. Η ταξική ανάλυση δεν υπάρχει σε μια εποχή που στην ταξική διαστρωμάτωση στην κατώτατη θέση έχει αντικατασταθεί το υποκείμενο “προλετάριος” από το υποκείμενο “μετανάστης”.

Στον αναρχικό χώρο επικρατεί κυρίως αυτό που ο Μπούκτσιν ονόμασε *lifestyle* αναρχισμό που παρεμβαίνει στο εδώ και τώρα με ανώτερη στόχευση την εξέγερση, αρνούμενο να αναπτύξει οραματικά χαρακτηριστικά προς την επανάσταση. Οι παρεμβάσεις αφορούν το δημόσιο χώρο, την αντικουλτούρα, τη δημιουργία νησίδων ελευθερίας επιθετικών προς το υπάρχον, την αλληλεγγύη στους φυλακισμένους και τους μετανάστες. Όλο αυτό συγκροτεί έναν πολύ ζωντανό χώρο ο οποίος έχει έντονη δυναμική, που εκφράζεται κυρίως στις συγκρούσεις του με τις δυνάμεις καταστολής, αλλά δεν επιδιώκει τη δημιουργία σταθερών κεντρικών πολιτικών δομών για την έκφρασή του, ενώ πολλές φορές εγκλωβίζεται στην εσωστρέφεια και την αυτοαναφορικότητά του.

Από τις αρχές του 2000 και με το τέλος των ολυμπιακών του 2004 αρχίζει να αποκαλύπτεται πως τα εθνικά όνειρα και οι προσδοκίες της κατανάλωσης ήταν φενάκη. Σιγά σιγά το βιωτικό επίπεδο σταματάει να

ανεβαίνει και αρχίζει οριακά να υποχωρεί με τις ανατιμήσεις που έφερε το ευρώ, ενώ ο λογαριασμός του πάρτυ των ολυμπιακών αγώνων είναι δυσβάσταχτος. Η ανεργία αρχίζει να ανεβαίνει και δημιουργούνται νέες δυναμικές στην βάση της κοινωνίας. Αυτό αρχικά ισχύει περισσότερο για τους νέους για τους οποίους η άμπωτη της κατανάλωσης αποκαλύπτει το κενό των αξιών προκαλώντας απελπισία.

Μια νέα γενιά συντρόφων που ανάγει σε ακόμα πιο κεντρικό ζήτημα την καθημερινή δυναμική αντιπαράθεση με το κράτος γίνεται όλο και πιο καθοριστική στις διαδικασίες του α/α χώρου. Από το black block στην σύνοδο της ΕΕ την Θεσ/νίκη το 2003 μέχρι τις επιθέσεις εναντίον διμοιριών σε εβδομαδιαία βάση στα Εξάρχεια, μεγάλα κομμάτια της νεολαίας έρχονται σε επαφή με τα μέσα που χρησιμοποιούν οι αναρχικοί και πλαισιώνουν σε επίπεδο δράσης. Η κλιμάκωση με τα χρόνια φτάνει τον υπουργό καταστολής Β. Πολύδωρα να προειδοποιήσει δημόσια το Δεκέμβρη του 2006 «Μην παίζουν με τη φωτιά! Γιατί και οι αστυνομικοί άνθρωποι είναι και μάλιστα ένοπλοι» προαναγγέλλοντας εμμέσως τη δολοφονία Γρηγορόπουλου 2 χρόνια αργότερα.

Κλείνοντας αυτό το κεφάλαιο πρέπει να αναγνωρίσουμε πως αν και μοριακά υπάρχουν πρωτοβουλίες που αποτέλεσαν τον πρόδρομο ταξικών-κοινωνικών τάσεων που αναπτύχθηκαν την επόμενη περίοδο. Από λαϊκές συνελεύσεις (Πετράλωνα 2002), σωματεία βάσης (ΣΣΜ, ΣΒΕΟΔ) μέχρι τα αυτόνομα σχήματα στις πανεπιστημιακές σχολές και τις μεγάλες φοιτητικές κινητοποιήσεις του 2006 που επανέφεραν στο προσκήνιο τη συλλογικότητα του αγώνα, η διαδικασία συγκρότησης κοινωνικών-ταξικών αντιστάσεων ξεκινάει ταυτόχρονα με το ξεκίνημα της υποβάθμισης των ζωών που έφερνε η διαφαινόμενη καπιταλιστική κρίση.

2. Η εξέγερση του Δεκέμβρη του 2008

Από το 2003 κι έπειτα, ο αναρχικός χώρος εκδηλώνει τη μαχητικότητα του επιδεικνύοντας οξυμένα αντανακλαστικά, διαδίδει τις πολιτικές του πρακτικές και, με επίκεντρο τα Εξάρχεια, κλιμακώνει τις συγκρούσεις με τις δυνάμεις καταστολής.

Στις 8 Δεκέμβρη του 2008 δολοφονείται ο 15χρονος Αλέξανδρος Γρηγορόπουλος από τον μπάτσο Κορκονέα. Από το ίδιο κιόλας βράδυ, και για πολλά ακόμα βράδια, η Αθήνα φλέγεται, αλλά και σε όλες τις μεγάλες και μικρές πόλεις της επικράτειας σημειώνονται συγκρούσεις. Εξεγερμένα κοινωνικά κομμάτια, νεολαίοι και άλλοι πρωτοστατούν σε μια εξέγερση που συγκλονίζει την Ευρώπη. Ο ρόλος των μαθητών υπήρξε καταλυτικός. Σε όλες σχεδόν τις γειτονίες των ελληνικών πόλεων, αλλά και χωριών, οι μαθητές διαδήλωσαν, άλλοτε ειρηνικά, άλλοτε με συγκρουσιακές διαθέσεις απέναντι στους μπάτσους. Οι επιθέσεις σε τμήματα από μαθητές ήταν καθημερινό φαινόμενο.

Τον ίδιο μήνα, η επίθεση με βιτριόλι στην Κ. Κούνεβα από μπράβους του αφεντικού της, λόγω της συνδικαλιστικής της δράσης, έρχεται να μπολιάσει την εξέγερση με ταξικά χαρακτηριστικά. Παρόλα αυτά, ο Δεκέμβρης του 2008 δεν ήταν μια ταξική ανταρσία. Το υποκείμενο του αγώνα ήταν ετερόκλητο, με τους μαθητές να δίνουν το στίγμα, αλλά και τους φοιτητές, όπως και τους μετανάστες.

Το κέντρο της Αθήνας έχει μετατραπεί σε πεδίο δράσης των εξεγερμένων, με συγκρούσεις, συνελεύσεις, καταλήψεις, ενώ η απουσία της αστυνομίας είναι ενδεικτική. Ο υπουργός δημ. Τάξης, και νυν πρόεδρος της Δημοκρατίας, δεν ρισκάρει να καταστείλει την εξέγερση και έτσι η στάση των μπάτσων είναι μετριοπαθής αν όχι αμυντική.

Σύντομα η εξέγερση μεταφέρεται στις γειτονίες με καταλήψεις δημορχειών και ανοιχτές συνελεύσεις κατοίκων. Τα παραδείγματα του δημαρχείου Νίκαιας στην Αθήνα και Συκεών στη Θεσσαλονίκη είναι αρκετά χαρακτηριστικά. Φυσικά, οι καταλήψεις και η δημιουργία κέντρων αγώνα δεν περιορίζονται στις γειτονίες, αλλά λαμβάνουν χώρα και στο κέντρο των πόλεων. Στη Θεσσαλονίκη, η παρουσία εκατοντάδων ανθρώπων στις καταλήψεις στο εργατικό κέντρο, τη σχολή θεάτρου, το σινεμά Ολύμπιον έδειξε την ετοιμότητά τους για την «έφοδο στον ουρανό». Στα οδοφράγματα και τις καταλήψεις, οι αναρχικοί, ίσως το πιο ζωντανό κομμάτι μιας εξέγερσης που θα μπορέσει να απαντήσει δυναμικά και άμεσα σε μια κρατική δολοφονία, ζυμώθηκαν με τους μαθητές, τους φοιτητές, τους ανέργους.

Με το καταλάγιασμα της εξέγερσης και το σταδιακό αραιώμα των συγκρούσεων, άρχισαν να βγαίνουν και τα πρώτα συμπεράσματα. Τα

γεγονότα του Δεκέμβρη έδειξαν για ακόμα μια φορά ότι η ρητορική για την έφοδο στον ουρανό έχει συγκεκριμένα όρια και ότι οι αναρχικοί αρκέστηκαν μάλλον στην άρνηση του υπάρχοντος ενώ δεν κατάφεραν να συγκροτήσουν ένα θετικό πρόταγμα για τη διαχείριση του μεγέθους των γεγονότων. Ωστόσο, η επίδραση του Δεκέμβρη στη δυναμική του αναρχικού χώρου ήταν ιδιαίτερα σημαντική. Νέες συλλογικότητες και πρωτοβουλίες αλληλεγγύης δημιουργήθηκαν, ενώ πλαισιώθηκαν και οι ήδη υπάρχουσες ομάδες με νέα μέλη. Έτσι, δεν θα ήταν υπερβολή αν λέγαμε ότι το αναρχικό κίνημα γιγαντώθηκε και απέκτησε ποιοτικότερα χαρακτηριστικά μετά τον Δεκέμβρη του 2008.

Ευρύτερα, ο Δεκέμβρης γέννησε τοπικές πρωτοβουλίες βάσης στις γειτονιές των πόλεων, με λαϊκές συνελεύσεις και δομές αλληλοβοήθειας, οι οποίες αν μη τι άλλο έχτιζαν κάποιες πρωτόλειες κοινότητες αγώνα. Στα θετικά συγκαταλέγεται, φυσικά, και η ενδυνάμωση ταξικών πρωτοβουλιών και σωματείων βάσης στους χώρους δουλειάς.

Η εξέγερση του Δεκέμβρη χαρακτηρίστηκε από αρκετούς ως το ιστορικό τέλος της μεταπολίτευσης. Παρά την θεατρικότητα τέτοιων διατυπώσεων, είναι αλήθεια ότι η συναίνεση στην εξουσία των εκάστοτε κυβερνήσεων είχε ήδη ραγίσει κι έμελλε να θρυμματιστεί οριστικά τα επόμενα έτη, ειδικότερα μετά το ξέσπασμα της κρίσης.

3. Δεκέμβρης 2008 – η αρχή μιας νέας εποχής

2008, η ημερομηνία που στάθηκε ορόσημο για τα κοινωνικά κινήματα και τους αναρχικούς. Ουσιαστικά το 2008 κλείνει ένας μεγάλος κύκλος αγώνων που είχε ανοίξει με μια άλλη εξέγερση αυτή του Πολυτεχνείου το 1973. Το Δεκέμβρη του 2008 συμβαίνει η μοναδική πραγματική μαζική αντι-αυταρχική εξέγερση στη σύγχρονη ελληνική δημοκρατία, στην οποία τα αντιεξουσιαστικά και αναρχικά πρόσημα κυριαρχούν και παίζουν τον κεντρικό ρόλο. Ουσιαστικά ταυτόχρονα κλείνει η προηγούμενη περίοδος “ανάπτυξης”/“ευμάρειας” και ανοίγει ο μετα-μεταπολιτευτικός χώρος της κρίσης. Όλες οι επιμέρους μάχες της προηγούμενης περιόδου (Θεσσαλονίκη 2003, Φοιτητικά 2006-2007) μοιάζουν να κορυφώνονται μέσα στο καμίνι της εξέγερσης, η οποία κλόνησε ότι θεωρούνταν “κα-

νονικό” έως τότε όμως δεν μπόρεσε να το ανατρέψει συνολικά. Ο όρος που χρησιμοποιήσαμε παραπάνω ως “αντιαυταρχική” εξέγερση οφείλεται από την μια στο γεγονός ότι η εξεγερσιακή ρητορική που κυριαρχούσε μεταξύ των αναρχικών βρήκε τα όρια της το Δεκέμβρη και πολιτικά ακούμπησε το ταβάνι αυτού που στόχευε ως βαθύτερο στρατηγικό στόχο, την εξέγερση. Από την άλλη η αδυναμία συγκρότησης ενός θετικού προτάγματος συνολικού περιεχομένου αλλά και διαχείρισης του τεράστιου όγκου του κόσμου που στελεχώνει τις δράσεις, οδήγησε μοιραία στον αντιαυταρχικό χαρακτήρα της εξέγερσης του 08. Αυτά τα χαρακτηριστικά του διάχυτου, πολύμορφου, έντονα συγκρουσιακού είναι και εκείνα τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά που λειτουργούν ως γενετήσιο σπέρμα εκείνου του πολιτικού υποκειμένου που άφησε η εξέγερση του δεκέμβρη. Επίσης απότοκο του δεκέμβρη αποτελεί η δυναμική που έδωσε η εξέγερση σε όλες τις τάσεις του αναρχικού κινήματος αλλά και η δημιουργία αναρχικών ομάδων-ομαδοποιήσεων σε πόλεις που δεν υπήρχαν πριν. Ο αναρχικός λόγος όσο ετερόκλητος και διαφορετικός μπορεί να ήταν από πόλη σε πόλη ή από ομάδα σε ομάδα μπόρεσε να καλύψει σχεδόν το σύνολο του ελλαδικού χώρου.

Σημαντική παρακαταθήκη αποτελούν οι συννελεύσεις γειτονιών, τα κοινωνικά κέντρα, οι κοινότητες αγώνα και οι δομές αλληλοβοήθειας, τα οποία αναπτύχθηκαν έξω από το κέντρο των πόλεων, αποκεντροποιημένα, σε αντίθεση με την κουλτούρα της παρέμβασης στο κέντρο των μητροπόλεων που επικρατούσε στον χώρο τα προηγούμενα χρόνια.

Αυτό έφερε και την κουλτούρα της καθημερινής παρέμβασης, με θεματολογία που ξέφευγε από τα στενά πλαίσια της κεντρικής πολιτικής σκηνής και των τετριμμένων του αναρχικού χώρου (πχ αλληλεγγύη σε πολιτικούς κρατούμενους) και εστίαζε σε προβλήματα της καθημερινότητας μέσα σε όλα τα κοινωνικά πεδία . Εδώ παρατηρούμε ότι αναπτύσσονται κάποια χαρακτηριστικά, σε μαζικό επίπεδο από το αναρχικό κίνημα, κοινωνικής αντιπολίτευσης όπως για παράδειγμα δομές μαθημάτων σε μετανάστες, κοινωνικά ιατρεία, κοινωνικά παντοπωλεία, συλλογικές κουζίνες κ.α

Όλα τα παραπάνω έρχονται και γιγαντώνονται με την ολοένα και εντεινόμενη επίθεση κράτους και κεφαλαίου την περίοδο από το 09 και

μετά, αυτό που όλοι ξέρουν ως οικονομική κρίση. Επίσης το πρόταγμα της αυτοοργάνωσης μπαίνει ως λύση στα πρακτικά προβλήματα που συναντούν οι άνθρωποι, είτε αυτοί είναι οργανωμένοι στο αναρχικό κίνημα είτε όχι (δομές αυτοδιαχείρισης, συνεταιρισμοί, κατειλημμένα εργοστάσια). Ακόμα η στόχευση του αναρχικού κινήματος στρέφεται σε ταξικές πρωτοβουλίες, στη συμμετοχή σε σωματεία βάσης αλλά και την δημιουργία τους εκεί που δεν υπάρχουν και σε εργατικούς αγώνες, ξεπερνώντας τον χαρακτήρα του αλληλέγγυου. Με πιο απλά λόγια κομμάτια του αναρχικού κινήματος από αυτό το σημείο και στο εξής γίνονται το υποκείμενο του αγώνα αναφορικά με εργατικά και ταξικά ζητήματα, ξεπερνώντας τον στενό χαρακτήρα εκείνου που απλώς συμπαρίσταται και συνδράμει για μια εργατική διεκδίκηση. Συνοψίζοντας όλα τα παραπάνω δεδομένα παρατηρούμε την προσωρινή εξασθένηση του “παραδοσιακού” τρόπου αντιπολίτευσης. Ενός τρόπου, ο οποίος είχε χαρακτηριστεί από την λογική και την κουλτούρα της “επίσημης” αριστεράς από το 74 και έπειτα, η οποία δεν έβαζε ποτέ θέματα διαχείρισης της καθημερινότητας, τοπικά ζητήματα κ.α. αλλά και όπου έμπαιναν τέτοιου είδους ζητήματα κυριαρχούσε η λογική της θεσμικής επίλυσης, της διαμεσολάβησης, της απεύθυνσης στις τοπικές αρχές και του ιθύνοντες μέσω της ανάθεσης στους εκλεγμένους αντιπροσώπους της. Αυτό που πέθανε ήταν η εμπιστοσύνη του κόσμου απέναντι σε αυτόν τον τρόπο αντιπολίτευσης. Στο προσκήνιο ήρθε η λογική της αυτενέργειας και της άμεσης δράσης, της οργάνωσης των από τα κάτω σε οριζόντια δόμηση. Χαρακτηριστικές μορφές αυτού που ορίσαμε ως κοινωνική αντιπολίτευση είναι οι επιτροπές επανασύνδεσης ρεύματος, η άρνηση πληρωμών στο χαράτσι (ΔΕΗ), στα διόδια, στα ΜΜΜ, το σπάσιμο του ελέγχου σε φοιτητικές λέσχες, κινήσεις αντίστασης ενάντια σε κατασχέσεις σπιτιών κ.α. Όλα αυτά καταδεικνύουν και το μέγεθος απονομιμοποίησης του καθεστώτος, την διάθεση ανυπακοής και άρνησης της επιβολής των προσταγμάτων της κυριαρχίας.

4. Η απάντηση του κράτους και η αντίδραση του κινήματος

Η απάντηση του κράτους σε όλα τα παραπάνω είναι η αντιεξέγερση, σε τρεις πυλώνες: αυστηροποίηση όλου του κατασταλτικού μηχανισμού

(νομικό οπλοστάσιο, νέες μονάδες καταστολής, ανάπτυξη των υπαρχουσών), η υιοθέτηση από το κράτος ακροδεξιάς ατζέντας και η ταυτόχρονη ιδεολογική ηγεμονία της ακροδεξιάς αφήγησης με αιχμές το δόγμα της μηδενικής ανοχής, το μεταναστευτικό/προσφυγικό (στρατόπεδα συγκέντρωσης, επιχειρήσεις σκούπα κ.λπ.). Ακόμα η στοχοποίηση άλλων μειονοτικών ομάδων (τοξικοεξαρτημένοι, οροθετικές κ.λπ.), όπως επίσης και η κατασκευή του εσωτερικού εχθρού συγκροτούν τον σύγχρονο ολοκληρωτισμό του κράτους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού αποτελεί η ύπαρξη κοινής αφήγησης από τον Λοβέρδο ως τον Δένδια. Τρίτος και τελευταίος πυλώνας της αντιεξεγερτικής πολιτικής του κράτους είναι η στήριξη του παρακρατικού τομέα της Χ.Α. (συνεπικουρία των κρατικών πολιτικών από τους ναζιστές που μένουν στο απυρόβλητο).

Στο προσκήνιο της πολιτικής πραγματικότητας παρουσιάζεται η συνθήκη της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που από το 2009 και μέχρι σήμερα έχει κυριαρχήσει στην πολιτική ατζέντα. Η προσπάθεια του κράτους να σώσει το τραπεζικό κεφάλαιο, να κάνει πλάτες στα αφεντικά και να μεταφέρει τη συνθήκη της οικονομικής ύφεσης στους από τα κάτω δομούν την πραγματικότητα της ελληνικής κοινωνίας αυτής της περιόδου. Οι πολιτικές επιλογές των μνημονίων έχουν μοναδική κατεύθυνση να σωθεί το διεθνές τραπεζικό σύστημα. Μέσω αυτής της στόχευσης εφαρμόζονται ακραίες αντιεργατικές πολιτικές, χτυπιούνται εργατικά κεκτημένα, κοινωνικές παροχές, ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα. Η στρατηγική της βίαιης προλεταριοποίησης στοχεύει στην εξάλειψη της διογκωμένης μεσαίας τάξης ενώ ταυτόχρονα οδηγεί στην εξαθλίωση τα χαμηλότερα οικονομικά και κοινωνικά στρώματα. Το κράτος επιστρατεύει τη βιομηχανία καλλιέργειας φόβου και ανασφάλειας με προφανή στόχο να αδρανοποιήσει οποιαδήποτε αντανάκλαστικά αντίστασης και αγώνα της κοινωνίας απέναντι στην επίθεση που δέχεται.

Νέα είναι πλέον τα καθήκοντα για τα κινήματα στις συνθήκες κρίσης και ανόδου του ναζισμού. Από την μια ήταν επιτακτική ανάγκη να σπάσει το κλίμα φόβου, το οποίο ήταν διάχυτο στην κοινωνία, να μην περάσουν οι εκβιασμοί του κράτους και να μην κυριαρχήσει η ρητορική

του μονόδρομου και από την άλλη το κίνημα έπρεπε να τσακίσει εκείνους τους κύκλους που λειτουργούν παράλληλα με το κράτος και κάνουν την βρώμικη δουλειά του. Ο πολυεπίπεδος αγώνας, ενάντια στις οικονομικές πολιτικές των κυβερνήσεων και τον φασισμό κινητοποίησε τόσο τις προϋπάρχουσες δομές που το κίνημα είχε στα χέρια του (συνελεύσεις γειτονιών, συλλογικές κουζίνες κ.λπ.) όσο επίσης κατάφερε να θέσει το ζήτημα του αντιφασισμού σύμφυτο με την αντίσταση απέναντι στις πολιτικές της εξουσίας. Δεν άργησε να έρθει το πρώτο ξέσπασμα της αντίστασης. Καλούνται οι πρώτες μαζικές απεργίες, οι οποίες συσπειρώνουν εκατοντάδες χιλιάδες κόσμο, κλείνουν τα κέντρα των πόλεων και οι συγκρούσεις στην Αθήνα βρίσκονται μισό βήμα πριν την είσοδο στην βουλή. Η διάχυτη κοινωνική οργή ανακόπτεται από την αναγγελία του τραγικού θανάτου 3 εργαζομένων στην *margin*. Το κράτος δείχνει το πιο σιχαμένο προσωπείο του, εκμεταλλεύεται τον θάνατο των 3 ανθρώπων για να πνίξει τα κινήματα, να στοχοποιήσει αγωνιστές και να εχθροποιήσει πολιτικές ιδεολογίες και πολιτικούς χώρους. Παρόλα αυτά συντεταγμένα το αναρχικό κίνημα μέσω της συνολικής του στάσης κατέδειξε ότι τα προτάγματα του αφορούν την ζωή και την ελευθερία και όχι τον θάνατο. Απεργίες ορόσημα της περιόδου αποτελούν η 5η Μάη του 2010, οι 19-21 Ιούνη του 2011 και η 12η Φλεβάρη του 2012. Όλη αυτή η περίοδος χαρακτηρίζεται από το πνίξιμο των διαδηλώσεων στα χημικά και τον υπέρμετρο ζήλο των πραιτοριανών του κράτος.

Το δόγμα σοκ το οποίο επιβάλλει το κράτος και τα αφεντικά αντιμετωπίστηκε με μαζικό κατεύθυνση από το κίνημα μέσω 2 αξόνων α. τις “αγανακτισμένες πλατείες” και β. τις γενικές απεργίες.

Από το πρώτο θα προκύψει μια σταθερή παρουσία και κάποια μαζικότητα, όμως ταυτόχρονα θα αναδειχθεί το νέο διαταξικό υποκείμενο της ανάθεσης, με έντονα πατριωτικό λόγο και ρητορική που αποτέλεσε τροχοπέδη στο βάθεμα της ριζοσπαστικοποίησης των από τα κάτω, ενός συνόλου κόσμου που αν και αποτελούσε μια ετερόκλητη κοινωνική δυναμική αναζητούσε την ζύμωση με πολιτικές ιδέες, στοχεύσεις και δράσεις. Παρόλα αυτά ο κυρίαρχος λόγος στις πλατείες κυμαινόταν μεταξύ της κατασκευής προδοτών της πατρίδας και ενός στείρου αντι-

γερμανισμού. Τα δυο παραπάνω αποτέλεσαν ουσιαστικά και την ασπίδα του ίδιου του συστήματος και μέσα από τα οποία κερδισμένοι βγήκαν έστω και πρόσκαιρα διάφοροι καλοθελητές της αριστεράς και όλων των ειδών τα ακροδεξιά μορφώματα. Από το δεύτερο θα προκύψουν όλες οι αξιόλογες απόπειρες να κλονιστεί και να ανατραπεί το πολιτικό status quo. Θα δημιουργήσει τεράστιες μαχητικές διαδικασίες αγώνα, που όμως δεν θα καταφέρουν παρά να αναδιπλώσουν το κεφάλαιο κυρίως στο επίπεδο της αλλαγής της πολιτικής σύνθεσης της κυβέρνησης. Λείπει ένα στρατηγικό σχέδιο σύγκρουσης και αναδόμησης. Οι δομές παράλληλης κινηματικής υποστήριξης είναι λιγότερο ενεργές και δεν μπορούν να συμβάλλουν πιο καιρία στον αγώνα που διεξάγεται. Το εργατικό δυναμικό είναι διασπασμένο και έχει μικροαστικό χαρακτήρα.

Ταυτόχρονα η πάλη ενάντια στο φασισμό θα σηκωθεί με όρους κινηματικής απάντησης, σχεδόν εξ ολοκλήρου από το αναρχικό κίνημα. Εκατοντάδες πρωτοβουλίες θα ξεπηδήσουν σε κάθε γωνιά της Ελλάδας, σε γειτονιές, πόλεις και χωριά. Ο αντιφασιστικός αγώνας θα πάρει καθαρά μαχητικά χαρακτηριστικά, με συγκρούσεις, τσακίσματα φασιστών κ.λπ. Ειδικά στην Αθήνα θα πάρει καθημερινό χαρακτήρα ο αγώνας ενάντια στην εδραίωση της μόνιμης παρουσίας των ναζί σε συγκεκριμένες γειτονιές. Η πάλη αυτή θα κορυφωθεί με τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα από ναζί. Οι μαζικές διαδηλώσεις, οι συγκρούσεις σε όλη την Ελλάδα, θα αναγκάσουν το κράτος σε αναδίπλωση όσο αφορά την συνολική προστασία των παρακρατικών. Οι ναζί οδηγούνται προσωρινά στη φυλακή. Το κίνημα κερδίζει εδάφη και προετοιμάζεται για την περίοδο όπου το κράτος θα δώσει πράσινο-φως για να τους επαναφέρει στους δρόμους

5. Η συγκυριακή εκλογική επιτυχία του Σύριζα το 2012 και το τέλος μιας περιόδου για τα κινήματα

Ένα από τα κομβικότερα σημεία στην εξέλιξη των κοινωνικών κινήματων την περίοδο που εξετάζουμε ήταν η αναπάντεχη δεύτερη θέση που κατέλαβε ο Σύριζα στις εκλογές της 6ης Μάη του 2012. Για να κατανοήσουμε όμως πλήρως την καθόλου αναπάντεχη συνέχεια πρέπει να δούμε τι είναι πραγματικά ο Σύριζα, πέρα από τις φανφάρες που πού-

λησε για να μπορέσει αρχικά να επιβιώσει πολιτικά και στη συνέχεια να κατακτήσει την κυβέρνηση.

Ο Σύριζα είναι η πολιτική συνέχεια του Συνασπισμού (ΣΥΝ), για την ακρίβεια ένα “μετωπικό” φτιασίδωμα του τελευταίου. Ο ΣΥΝ προήλθε από την συνεργασία το 89 του ΚΚΕ με τους ευρωκομμουνιστές της ΕΑΡ. Γνωρίζει σημαντικά εκλογικά ποσοστά, σύντομα όμως το ΚΚΕ διασπάτε και αποχωρεί αφήνοντας στον ΣΥΝ τους ευρωκομμουνιστές με κάποιους μετανοημένους σταλινικούς. Στις επόμενες εκλογές το 1993 αποτυγχάνει να πιάσει το όριο του 3% και μένει εκτός βουλής.

Ο ΣΥΝ διατηρεί για όλα τα χρόνια της αυτόνομης ύπαρξης του ως κυρία ιδεολογική αναφορά τον Μπερλίνγκουερ, Ιταλό γραμματέα του ΚΚ Ιταλίας τη δεκαετία του 70 και εμπνευστή του ιστορικού συμβιβασμού. Ως κόμμα δεν είχε αξιόλογη εκπροσώπηση σε επίπεδο νεολαίας, δεν είχε καν φοιτητική παράταξη και συνδικαλιστικά είχε μηδαμινή παρέμβαση. Ήταν ένα κόμμα αποτελούμενο ως επί το πλείστον από σαραντάρηδες, πρώην νεολαίους της δεκαετίας του 70 με χαλαρή, κυρίως συναισθηματική, σχέση το οποίο έψαχνε την θέση του στο πολιτικό σκηνικό, συνεχώς φυλλορρόντας προς το ΠΑΣΟΚ ή το ΚΚΕ και μπαίνοντας οριακά στη βουλή, στερούμενο σε κοινωνικό και κινηματικό επίπεδο της οποιασδήποτε βάσης.

Το 2002, ένα βήμα πριν τη διάλυση, για να επιβιώσει πολιτικά ο ΣΥΝ κάνει άνοιγμα προς διάφορες αριστεριστικές ομάδες για τη δημιουργία ενός μετωπικού εκλογικού σχήματος. Υποσχόμενος κοινοβουλευτική εκπροσώπηση δημιουργεί τον Σύριζα συνεργαζόμενος με άλλες οργανώσεις, οι οποίες αποτέλεσαν τις συνιστώσες, προσπαθώντας να αποκτήσει κοινωνικά και κινηματικά ριζώματα κυρίως στην νεολαία. Μέχρι τις εκλογές του 2012 ο Σύριζα συνεχίζει να μπαίνει οριακά στη βουλή, ενώ κανένας βουλευτής δεν εκλέγεται από άλλη συνιστώσα πλην του ΣΥΝ. Αυτό φέρνει γκρίνιες οι οποίες ξεπερνιούνται με το μοίρασμα της κρατικής επιχορήγησης μεταξύ των συνιστωσών. Γκρουπούσκουλα μερικών δεκάδων μελών έχουν πρόσβαση σε χιλιάδες ευρώ για να χρηματοδοτήσουν την αναμικτή τους δράση.

Οι εκλογές του 2012 γίνονται σε ένα περιβάλλον απαξίας των 2 κυβερνητικών κομμάτων, ΝΔ και ΠΑΣΟΚ, με πολύ κόσμο να ζητάει μια

εναλλακτική πολιτική έκφραση. Η αδυναμία των κινημάτων αντίστασης των προηγούμενων χρόνων να παράξουν θετική πολιτική εναλλακτική μακριά από τις κάλπες, παράλληλα με την κούραση από το συνεχές ξύλο και τα χημικά τα οποία δεν είχαν ως αντίκρισμα την παραμικρή νίκη, δημιουργούν ένα πρωτόγνωρο προεκλογικό τοπίο. Σημαντικό στοιχείο είναι πως οι αριστεριστικές συνιστώσες αν και είχαν ελάχιστη παρέμβαση είτε σε επίπεδο κινήματος, είτε στο εσωτερικό του Σύριζα, υπήρξαν το άλλοθι με βάση το οποίο αυτός καρπώθηκε εκλογικά μεγάλο κομμάτι της δυναμικής που αναπτύχθηκε και βρέθηκε από το πουθενά να εμφανίζεται εκλογικά ως εκφραστής των κινημάτων.

Σε μια εκλογική αναμέτρηση με 35% αποχή και χαμηλότατα ποσοστά για όλα τα κόμματα, όπου το πρώτο κόμμα (ΝΔ) είχε 18,85% και τέσσερα κόμματα είχαν πάνω από 10% ο Σύριζα βγήκε δεύτερος με 16,78%, ένα ποσοστό πολύ πάνω από οποιαδήποτε προσδοκία της ηγεσίας του. Η αποτυχία δημιουργίας κυβέρνησης οδηγεί σε διαδοχική εκλογική αναμέτρηση η οποία εδραιώνει το Σύριζα στη δεύτερη θέση. Ο Σύριζα βρίσκεται ξαφνικά από το πουθενά να κυριαρχεί για την επόμενη περίοδο στο πολιτικό σκηνικό ως το αντίπαλο δέος απέναντι στο πολιτικό καθεστώς που “κατέστρεψε την χώρα” και ο βέβαιος νικητής των επόμενων εκλογών. Υπόσχεται εύκολες λύσεις χωρίς οικονομικό ή κοινωνικό κόστος απευθυνόμενος διαταξικά και τάζοντας τα πάντα στους πάντες.

Η δεύτερη θέση του Σύριζα στις εκλογές σήμανε τη λήξη μιας φάσης συγκρούσεων, διεργασιών και δυνατοτήτων. Στην ουσία σήμανε το τέλος των κινημάτων της προηγούμενης περιόδου. Ο Σύριζα εμφανίστηκε ως ο διαμεσολαβητής ο οποίος θα διεκπεραίωνε ανώδυνα όλα αυτά για τα οποία χιλιάδες άνθρωποι αγωνίστηκαν με σθένος τα προηγούμενα χρόνια. Προσπάθησε και κατάφερε σε μεγάλο βαθμό να αναπτύξει δυναμική και διείσδυση στα κινήματα καταστέλλοντας τα εσωτερικά (π.χ Σκουριές) υποσχόμενος ψευδώς την ικανοποίηση των αιτημάτων μόλις εκλεγεί κυβέρνηση, επιδιώκοντας την επιβολή κοινωνικής ειρήνης ώστε να καρπωθεί ομαλά την εξουσία. Τελικά κατάφερε να ποτίσει με το δηλητήριο της ανάθεσης ότι ελπιδοφόρο συγκροτήθηκε την τετραετία 2008-1012, οδηγώντας το στην αναμονή της ελπίδας που θα ερχόταν μέσω της κάλπης και τελικά στον μαρασμό.

6. Το τέλος(;) των εκλογικών αυταπατών

Η επικράτηση του ΣΥ.ΡΙΖ.Α στις εκλογές του Ιανουαρίου του 2015 και η επακόλουθη συγκυβέρνησή με τους ΑΝ.ΕΛ υπήρξε σημείο αναφοράς. Το μεγαλύτερο κομμάτι της ελληνικής κοινωνίας έχοντας εναποθέσει τις ελπίδες σε μία για “πρώτη φορά” κυβέρνηση αριστεράς προσδοκούσε την επαναφορά στην πρότερη κατάσταση του “ανθρώπινου καπιταλισμού”, του κράτους πρόνοιας και κοινωνικών παροχών. Η προσδοκία ταυτόχρονα για ανατροπή της κατάστασης σκληρής μνημονιακής πολιτικής λιτότητας και δημοσιονομικών μέτρων που είχε διαμορφωθεί επέφερε ως αποτέλεσμα την ευρεία στήριξη του. Η εκλογική νίκη του ΣΥΡΙΖΑ, απόρροια της διογκούμενης κοινωνικής δυσαρέσκειας, της απογοήτευσης και απόρριψης του παλαιοκομματικού πολιτικού προσωπικού, της εγκόλπωσης ευρύτερων κομματιών του κινήματος αντίστασης που αφομοίωσαν τη ρητορική του, επέφερε γενική ευφορία και ανανέωση της εμπιστοσύνης στο διαμεσολαβητικό κοινοβουλευτικό εποικοδόμημα αφενός και κινηματική νηνεμία αφετέρου.

Ωστόσο, παρά τα προεκλογικά επικοινωνιακά πυροτεχνήματα και τις κορώνες ρήξης με τους δανειστές για μία Ελλάδα “αξιοπρέπειας μέσα στο ευρώ και την Ε.Ε”, πριν κλείσει ένας μήνας από την ανάληψη της διακυβέρνησης, ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α υπέγραψε –όπως ήταν αναμενόμενο– νέα συμφωνία-δήλωση υποταγής. Παρά το γεγονός ότι η διαπραγμάτευση της νέας ελληνικής κυβέρνησης αποσκοπούσε στην υπογραφή μνημονίου με λιγότερο επαχθείς όρους προκειμένου αυτή να εμφανιστεί ως επιτυχία και να γίνει αυτονόητα αποδεκτή ως νίκη, η κυβέρνηση ΣΥ.ΡΙΖ.Α αντιμετώπισε την αμετάκλητη και αμετακίνητα τιμωρητική στάση των ευρωπαίων εταίρων της. Η στάση αυτή αποσκοπεί αφενός στη συμμόρφωση και παραδειγματισμό τόσο των άλλων κυβερνήσεων όσο και των κοινωνιών αλλά παράλληλα στην εμπέδωση του δόγματος της απαρέγκλιτης εφαρμογής της ακραίας φιλελεύθερης πολιτική και του σύγχρονου ολοκληρωτισμού που επιβάλλουν.

Η αδυναμία του ΣΥ.ΡΙΖ.Α να διαχειριστεί το ναυάγιο των διαπραγματεύσεων και το κοινωνικό και πολιτικό κόστος του νέου “αριστερού” μνημονίου οδήγησαν στην επιλογή του δημοψηφίσματος σε μία προ-

σπάθεια να μετακυλήσει την ευθύνη του συμβιβασμού στην κοινωνία και να λάβει το κοινωνικό χρίσμα για τις μετέπειτα πολιτικές λιτότητας που θα εφαρμόσει. Ωστόσο, όπως ήταν αναμενόμενο η κυβέρνηση προχωρώντας στην επιλογή του δημοψηφίσματος, θα ήταν σε θέση να διαχειριστεί οποιοδήποτε αποτέλεσμα, ειδικά δε με τη μορφή διατύπωσης του επίπλαστου ερωτήματος. Την περίοδο πριν την διεξαγωγή του δημοψηφίσματος ακολούθησαν διαδηλώσεις υπέρ του ΟΧΙ, οι οποίες στην ουσία ήταν συγκεντρώσεις στήριξης των κυβερνητικών επιλογών, χωρίς αγωνιστικά και ριζοσπαστικά χαρακτηριστικά. Το ΟΧΙ του δημοψηφίσματος που τελικά επικράτησε με ποσοστό 61% χρησιμοποιήθηκε εργαλειακά ως βάση επικύρωσης των κυβερνητικών επιλογών, παρά τις ποικίλες αναφορές και διαφοροποιήσεις που προσέλαβε η προέλευσή του σε επίπεδο κοινωνικής νοηματοδότησης.

Παρ' όλα αυτά, η συγκυβέρνηση ΣΥ.ΡΙΖ.Α-ΑΝ.ΕΛ υπό το βάρος εσωκομματικών διαφωνιών και συγκρούσεων και υπό την πίεση έλλειψης εσωτερικής συνοχής, λόγω της ετερόκλητης σύστασής της και της διαφοροποίησης στελεχών της από τις κυβερνητικές επιλογές χάνει την κοινοβουλευτική πλειοψηφία και η χώρα οδηγείται εκ νέου σε εκλογές στις 20 Σεπτέμβρη. Το εκλογικό αποτέλεσμα ανανεώνει την παραμονή της συγκυβέρνησης ΣΥ.ΡΙΖ.Α-ΑΝ.ΕΛ στην εξουσία αλλά με μεγάλες απώλειες. Με τα ποσοστά της αποχής στις πρόσφατες εκλογές να αγγίζουν το 40% η νίκη αυτή μόνο ψευδεπίγραφη μπορεί να χαρακτηριστεί. Η έκβαση των εκλογών υπέρ του ΣΥ.ΡΙ.ΖΑ ακόμα και από όσους το στήριξαν με την ψήφο τους καταδεικνύει το ότι υπήρξε στην ουσία ψήφος παραίτησης και διάψευσης των ελπίδων. Αλλά το πρωτοφανές για τα ελληνικά δεδομένα ποσοστό όσων συνειδητά απείχαν από την εκλογική διαδικασία ανοίγει ευρύ πεδίο παρέμβασης για εμάς ως αναρχικούς/ές.